

УДК 35:639.1(477)

О. Р. Процівкандидат наук із державного управління,
головний спеціаліст
Івано-Франківського обласного управління лісового
та мисливського господарства**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СЕКТОРУ
МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
У ЛЬВІВСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ (1920-1939 РР.)**

Висвітлено компетенцію Львівського воєводи у галузі мисливського господарства в частині надання у користування мисливських угідь, охорони дичини, реалізації продукції полювання. Проаналізовано правозастосування мисливського законодавства на території Львівського воєводства та вплив громадських мисливських організацій, зокрема міського мисливського товариства у Львові, Малопольського мисливського товариства, мисливського товариства імені Святого Губерта, ловецького товариства «Тур», на органи державної влади з метою лобювання власних інтересів. Показано вплив органів державної влади на ефективність мисливства на території воєводства та сприяння мисливських товариств у організації охорони мисливських видів тварин. Проаналізовано інституційну складову органів державної виконавчої влади (воєводств та повітів) та територіальних органів місцевого самоврядування у компетенції державного управління галуззю мисливства. Виявлено причинно-наслідкові зв'язки між державним управлінням галуззю мисливського господарства та ефективність його ведення в частині чисельності популяції дичини.

Ключові слова: мисливство, Львівське воєводство, полювання, Друга Річ Посполита.

Постановка проблеми. У мисливському господарстві України існує низка проблем функціонального, інституційного, організаційного спрямування, що негативно впливає на результати його діяльності, знижує рівень ефективності, призводить до збитковості. Зокрема це ті проблеми, що пов'язані з користуванням мисливськими угіддями, охороною мисливських видів тварин, компетенцією мисливських органів, компетентністю посадових осіб, відшкодуванням збитків, завданих мисливськими тваринами, регулюванням допуску мисливців до права полювання, охороною мисливських угідь від незаконного полювання тощо.

Вирішення означених проблем потребує наукового підходу для пошуку шляхів удосконалення механізму регулювання мисливства в Україні, методологічних підходів щодо їх реалізації, вивчення, узагальнення та використання найкращого досвіду. Організація правозастосування

у мисливському господарстві Львівського воєводства служить цінним історичним досвідом для організації мисливства в умовах сучасної України.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Незважаючи на доволі велику чисельність наукових праць із проблем державного регулювання мисливського господарства, питання правозастосування у галузі мисливського господарства у Львівському воєводстві недостатньо досліджувалося. Серед учених, які вивчали цю проблематику, – В. Калуський, Г. Мальсбург, Г. Малетц, Й. Кожонек.

Метою дослідження є висвітлення та аналіз законодавчого забезпечення органів державної виконавчої влади у галузі мисливського господарства у досліджуваній період та практика його застосування на прикладі Львівського воєводства, оскільки в умовах сучасної України в широких мисливських колах точиться дискусія щодо напрацювання ефективного механізму державного управління в галузі мисливства.

Виклад основного матеріалу. З розпадом Австро-Угорської імперії Галичина відходить до Другої Речі Посполитої, у складі якої 23 грудня 1920 року утворюється Львівське воєводство. Друга Річ Посполита була утворена з трьох адміністративних одиниць, а саме: Королівства Галичини, Царства Польського та частини Пруссії, де діяли і продовжували діяти у межах цих територій мисливські закони цих адміністративних одиниць. Лише у 1927 році був прийнятий Мисливський закон Другої Речі Посполитої, дія якого розповсюджувалася вже на всю територію країни.

У Галичині таких адміністративно-територіальних утворень як воєводства не існувало. Відповідно до Мисливського закону від 1908 року, який діяв до 1927 року, повноваження державного управління у галузі мисливського господарства поклалися на старосту (керівника) повіту, який здійснював нагляд за виборами у мисливських спілках та затверджував їхнє рішення, організував аукціони з надання права полювання, здійснював контроль за діяльністю мисливських господарств. Перед старостою повіту мисливський охоронець був зобов'язаний скласти відповідну присягу, а староста повинен був видати йому відповідне посвідчення та відзнаки охоронця. До повноважень керівників гмін належало посередництво між мисливцями та селянами під час конфліктів при завданні останнім збитків дикими тваринами [1].

Мисливський закон від 1927 року покладав на Міністерство сільського господарства, воєводу та старост державне управління та контроль у галузі мисливського господарства і визначав, що керівник воєводства – воєвода, мав право: організувати облавне полювання на хижаків, якщо вони загрожували свійським тваринам чи громадянам; скасувати рішення старости; приймати розпорядження про терміни полювання на території воєводства [2]; вимагати від мисливців здати зброю на необмежений період, тоді як повітова влада мала компетенцію вилучати зброю на 14-денний термін [3].

Для практичної організації державного управління у Львівському воєводстві розпорядженням воєводи від 27 грудня

1930 року справи управління мисливством належали до адміністративно-правового департаменту воєводства, а до повноважень старости – видача мисливських квитків та надання у користування мисливських угідь, встановлення обмежень на полювання на території старости, контроль за полюванням, вирішення конфліктів із відшкодування збитків, організація оренди права полювання, оплата податку за оренду права полювання, організація державного нагляду за мисливством [4]. У мисливській діяльності староста повинен був координуватись із адміністративним департаментом воєводи [5]. У 1931 році вперше при лісовому референті був організований відділ мисливства, до повноважень якого відносились: організація охоронного часу, контроль за дотриманням мисливського закону на території воєводства, видача дозволів на використання капканів та подібних знарядь для знищення хижаків, видача дозволів на відстріл мисливських тварин для наукових цілей, представлення справ по мисливству в судах першої та другої інстанцій [6]. Крім повноважень у галузі мисливства, воєвода мав певні повноваження й у галузі рибальства. Зокрема, стаття 52 Закону «Про риболовство» від 07 березня 1932 року передбачала, що органи воєводської влади позначали риболовні снасті, які виключно повинні були використовуватися для вилову риби [7].

З прийняттям у 1927 році мисливського законодавства Другої Речі Посполитої Міністерство сільського господарства розпорядженням № 295 зобов'язало воєвод ознайомити населення з новими вимогами закону. Для цього воєводи повинні були організувати випуск плакатів затвердженого зразка та розмістити їх у всіх гмінах, відділках поліції, залізничних вокзалах [8].

Реалізуючи свої повноваження, Львівський воєвода здійснював перевірки стану мисливського господарства, звертав увагу на неухильне виконання вимог статті 27 Мисливського закону [9], так як при перевірці його інспекція виявила ряд порушень при видачі мисливських квитків.

Велику роль в організації мисливського господарства на території Львівського

воєводства відігравали громадські організації. У Львові знаходився офіс Мало-польського мисливського товариства, що діяло на території колишньої Галичини і охоплювало Львівське, Тернопільське та Станіславське воєводства [10]. За кожним повітом був закріплений делегат товариства, який виступав одночасно радником старости і здійснював громадський контроль на території повіту [11]. В 1937 році товариство нараховувало 1 290 осіб [12].

Вагомий вклад в організацію державного управління галуззю у Львівському воєводстві зробили й товариства, що вели мисливське господарство. Серед них варто виокремити міське мисливське товариство у Львові, засноване в 1839 році [13], яке для мотивації поліції до боротьби з браконьєрами з 1937 по 1939 рік профінансувало премії на загальну суму 105 золотих. За цей період поліція конфіскувала 4 рушниці, а мисливські охоронці – карабін та рушницю. Було затримано навіть одного мисливського охоронця, який займався браконьєрством [14]. Крім того, у 1876 році у Львові було створено мисливське товариство імені Святого Губерта [15]. Відповідно до статті 2 статуту товариства головним його завданням була організація мисливців для контролю за виконанням Мисливського закону в частині запобігання випадків браконьєрства [16]. Практично аналогічну мету ставило перед собою й ловецьке товариство «Тур», статут якого був затверджений рескриптом Львівського воєводства ч. 13090/22 від 29 серпня 1922 року. Відповідно до статті 6 статуту мета товариства полягала у «допомозі владі контролювати виконання вимог Мисливського закону та переслідувати осіб, які його не дотримувалися» [17].

До компетенції воєводи належала реєстрація статутів мисливських товариств, що вели мисливське господарство на території воєводства [18]. Крім того, на воєводу покладалася відповідальність за належне ведення боротьби з браконьєрами. Львівський воєвода видав навіть із цього приводу розпорядження № 7634, в якому нагадував суддям Львівського апеляційного округу та старостам, що відповідно до статті 51 нового Мисливського закону від 1927 року розгляд справ із порушень

правил полювання майже повністю переходить у суди [19]. Компетенція організації державного управління мисливською та рибальською галузями у Львівському воєводстві відносилася до 4-го промислового відділу, керівником якого був Тадеуш Плонський [20].

Одним із головних чинників впливу на ефективність ведення мисливського господарства є регулювання добування мисливських видів тварин. Цей механізм широко використовувався у Другій Речі Посполитій. У випадку зменшення чисельності мисливських видів дичини на певній території розпорядженням воєводи припинялося полювання [21]. Як свідчать дані «Збірника розпоряджень Львівського воєводства», львівський воєвода практично щороку приймав розпорядження щодо врегулювання термінів полювання. Відповідно до розпорядження львівського воєводи від 18 грудня 1928 року на території гміни Коштова Перемиського повіту було на три роки заборонено будь-яке полювання до 31 жовтня 1931 року; [22] на два роки заборонялося полювати на території гміни Пловець Сяноцького повіту [23]. Більш радикальний метод із охорони дичини був передбачений у розпорядженні воєводи від 26 квітня 1929 року: на території цілого воєводства було заборонено полювання на куріпок із 01 вересня до 30 листопада; [24] у розпорядженні воєводства на півтора місяця був зменшений термін полювання на зайців, на місяць – на оленів-самців [25]. У зв'язку з низькою щільністю поголів'я у розпорядженні воєводи від 06 грудня 1929 року було достроково припинено полювання на території воєводства на куріпок, зайців та самців косулі [26]. Воєвода вживав заходів щодо збільшення чисельності дичини і в наступні роки. Зокрема, розпорядження від 06.12.1929 р. врегульовувало терміни полювання на 1930 рік на території Львівського воєводства: самців косулі заборонялося добувати в період із 15.06 до 01.10, куріпки – від 15.09 до 1.11, зайців – від 15.01 до 31.10. [27]. У 1931 році відповідно до розпорядження від 12 грудня 1930 року № 3505/30 заборонялося добувати оленів із 01 січня до 31 серпня і від

16 жовтня до 31 грудня. На косуль дозволялося полювати лише з 16 червня до 31 жовтня 1931 року, на зайців – лише з 01 листопада до 31 грудня 1931 року. Повністю було заборонено полювання на фазанів протягом усього 1931 року [28].

Керуючись статтею 52 Мисливського закону, конкретні терміни полювання встановлювалися на 1932 рік [29]. У зв'язку зі зменшенням чисельності зайців у 1935 році полювання на них заборонялося з 20 по 31 січня включно відповідно до розпорядження воєводи від 27 грудня 1934 року [30]. Практично аналогічні розпорядження приймав воєвода й у 1938 р. [31] та у 1939 р. [32]. Не залишилась поза увагою місцевої влади й організація торгівлі дичиною у Львові. Зокрема, відповідно до п. 6 розпорядження львівського старости від 09 січня 1937 р. «Про графік роботи їдалень та торгових підприємств у Львові» рибою та дичиною у Львові дозволялося торгувати у будні дні з 7.00 до 19.00, а у передсвяткові дні та суботи – з 8.00 до 20.00 [33].

Слід відмітити непогані економічні показники ведення мисливського господарства у Львівському воєводстві. Для прикладу, лише у мисливський сезон 1930–1931 рр. тут було добуто 552 голови самців оленя, а у Тернопільському воєводстві за цей період – 172, тоді як у мисливському сезоні 2013–2014 рр. у Львівській області всього добуто лише оленів – 20 голів (майже в 27 разів менше, ніж у Львівському воєводстві). Також у мисливському сезоні 1930–1931 рр. у Львівському воєводстві добуто 44 454 зайців, кабанів – 469 голів [34].

Чисельність добутих мисливських видів тварин

Вид тварин / мисливський сезон	1931/32	1932/33	1933/34
Заєць	44454	46334	55272
Косуля	552	796	1469
Кабан	468	458	442
Лисиця	1260	1834	1592
Дика качка	2956	3819	4119
Куріпка	3053	11066	21416

Усього на території державних лісів Львівського воєводства у 1928 році обліковувалося 47 оленів, 550 косуль, 27 вовків, 79 кабанів [37]. У 1937 році на території Львівського воєводства обліковували 1 711 гол. кабанів, у Станіславському – 2 101 гол., на території Другої Речі Посполитої – 15 358 гол. [38].

Слід зауважити, що відповідно до закону від 18 березня 1924 року встановлювався податок за користування мисливськими угіддями, вартість якого коливалася залежно від воєводства, а вся територія Другої Речі Посполитої була поділена на 4 зони. Львівське, Тернопільське та Станіславське воєводства відносилося до четвертої, де податок був найнижчим і становив лише 1 грош за 1 гектар мисливських угідь, тоді як у першій зоні вартість оренди одного гектара становила 20 грош [39].

Свої досягнення у галузі мисливства Львівське воєводство представляло на численних виставках мисливських трофеїв. Позитивну роль відігравав львівський воєвода – Владислав Беліна-Празмовський (1933–1937 рр.). Він особисто постійно брав участь у полюваннях, а його здобутки не оминала тодішня мисливська преса: трофейні олені з Перегінська [40] і Старяви (Мостиський район) 1935 року [41]. На третій виставці мисливських трофеїв у Варшаві 1934 року Львівське воєводство виставило 98 мисливських трофеїв, причому в двох номінаціях – кращий трофей кабана та косулі зайняли перші місця. Крім того, золотої медалі були удостоєні трофей рисі, два трофейних кабани, три олені та 4 косулі [42].

Висновки. Аналіз законодавчого забезпечення державного управління галуззю мисливського господарства та інституційного забезпечення органів місцевої влади в період Другої Речі Посполитої показав, що воєводи мали широкі повноваження для впливу на галузь мисливського господарства. Головним чином дії Львівського воєводи були спрямовані на підвищення ефективності галузі мисливського господарства, які полягали у забезпеченні охорони від незаконного полювання, регулюванні термінів полювання та реалізації дичини. Велику роль в організації державного управління відігравали громадські

мисливські організації. Позитивно позначилися на організації мисливства спеціалізовані виставки. Порівнюючи із сучасним станом ведення мисливського господарства у Львівській області, ефективність ведення мисливського господарства у Львівському воєводстві була вищою.

Список використаної літератури:

1. Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesji dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. – Lwów, 1908. – S. 2054–2067.
2. Kałuski W. Prawo Łowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p., 1928. – S. 1–81.
3. Maletz H. Przepisy o broni, amunicji i materiałach wybuchowych, łowieckie / H. Maletz. – 1933. – S. 8–30.
4. Zarządzanie Wojewody lwowskiego z dnia 27 grudnia 1930 r.w sprawie Statutu organizacyjnego i szczegółowego podziału czynności Starostw Województwa lwowskiego // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1930. – № 16. – 31 grudnia. – S. 294.
5. Szczegółowy podział czynności w starostwach powiatowych // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1931. – № 23. – 20 grudnia. – S. 319–321.
6. Szczegółowy podział czynności w urzędzie wojewódzkim Lwowskim // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1931. – № 22. – 18 grudnia. – S. 335–356.
7. Korzonek J. i Rosenblüth I. Kodeks zobowiązań: komentarz. T.2. – wyd. drugie. – Kraków: Księgarnia powszechna, 1937. – S. 2471–2495.
8. Wprowadzenie w życie nowego prawa łowieckiego//Łowiec Polski – 1928. – № 8. – S. 119.
9. Okólnik № 4. Do wszystkich Panów Starostów powiatowych na obszarze Województwa lwowskiego i do Pana Prezydenta miasta Lwowa // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1932. – № 5. – 31 marca. – S. 74–75.
10. Statut małopolskiego towarzystwa łowieckiego stowarzyszenia zarejestrowanego // Łowiec. – 1938. – № 21–22. – S. LXX–LXXIV.
11. Malsburg H. Jeszcze słowo o łowiectwie w lasach rządowych//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 5. – S. 4–5.
12. Z polskiego związku łowieckiego//Łowiec Polski. – 1938. – № 11. – S. 224.
13. Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce / Seweryn Krogulski // Łowiec. – 1916. – № 9–10. – S. 72–75.
14. Zaklika Z. Miejskie towarzystwo myśliwskie we Lwowie / Zenon Zaklika //Łowiec. – 1939. – № 11–12. – S. 112–113.
15. Wacek R. Łowiectwo w Małopolsce // Łowiectwo Polskie. – 1921. – № 3. – S. 37.
16. Towarzystwo myśliwych im. Św. Huberta we Lwowie. Sprawozdanie z czynności Towarzystwa w pierwszym roku swego istnienia // Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 184–185.
17. Statut i prawidłnik łowieckiego товариства «Тур» у Львові. – Львів: Наук.товариство ім. Т. Шевченка, 1926.
18. Statut i prawidłnik łowieckiego товариства «Тур» у Львові. – Львів: Наук.товариство ім. Т. Шевченка, 1926. – 1 с.
19. Czerwiński Okólnik // Łowiec – 1928. – № 9. – S.144.
20. Haliczani, kalendarz powszechny na rok pański 1930. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1930. – 20 s.
21. Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim // Łowiec – 1928. – №15. – s.238–239.
22. Lwów, 18 grudnia 1928. Komunikat // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 1. – 2 stycznia. – 2 s.
23. L. SA. 17378 ex 1928. Komunikat // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 2. – 20 stycznia. – 36 s.
24. Rozporządzenie wykonawcze Wojewody Lwowskiego z dnia 26 kwietnia 1929 r. L. 18 (low.) o zakazie polowania na sarny-kozły oraz kuropatwy na obszarze Województwa, lwowskiego // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 10. – 10 maja. – 110 s.
25. Rozporządzenie Wojewody Lwowskiego z dnia 6 sierpnia 1929. L. RL. 50 / łow.o rozszerzeniu czasu ochronnego dla zajęcy i jeleni byków na obszarze Województwa lwowskiego//Lwowskidiennikwojewódzki.– 1929. – № 15. – 6 sierpnia. – 179 s.
26. Zarządzenie Wojewody lwowskiego z dnia 6 lutego 1929 L. R. L. 172 w sprawie rozszerzenia czasu ochronnego na dzikie zwierzęta łowne w gminie Górno, // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 4. – 25 lutego. – 59 s.
27. Terminy ochronne ustanowione dla poszczególnych województw // Łowiec Polski – 1930. – № 34. – 689 s.
28. Rozporządzenie Wojewody lwowskiego z dnia 12 grudnia 1930 r. L. R. L. 3505/30

- r. o ustanowieniu czasów ochronnych dla zwierzyny łownej, obowiązujących w r. 1931 na terenie województwa lwowskiego. // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1930. – № 16. – 31 grudnia. – S. 297–298.
29. Czasy ochronne dla zwierzyny łownej na rok 1932 // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1931. – № 24. – 31 grudnia. – S. 365–366.
30. Rozporządzenie Wojewody Lwowskiego z dnia 27. grudnia 1934 r. o rozszerzeniu czasu ochronnego dla zajęty szaraków na obszarze Województwa Lwowskiego // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1935. – № 1. – 15 stycznia. – 3 s.
31. Ogłoszenie Urzędu Wojewódzkiego lwowskiego z dnia 17 stycznia 1938 w sprawie czasu ochronnego dla zwierzyny łownej na rok 1938 // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1938. – № 2. – 31 stycznia. – 12 s.
32. Ogłoszenie Wojewody Lwowskiego z dnia 19 stycznia 1939 r. w sprawie czasów ochronnych dla zwierzyny łownej na rok 1939 // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1939. – № 3. – 1 lutego. – S. 22.
33. Zarządzenie Starosty grodzkiego lwowskiego z dnia 9. stycznia 1934 r. o godzinach otwarcia i zamykania jadalni, oraz o godzinach handlu i godzinach otwarcia zakładów handlowych i niektórych przemysłowych w mieście Lwowie. // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1934. – № 2. – 31 stycznia. – S. 326–330.
34. Statystyka łowiecka // Łowiec. – 1932. – № 4. – S. 49.
35. Statystyka łowiecka // Łowiec. – 1935. – № 6. – S. 72.
36. Statystyka łowiecka // Łowiec – 1933. – № 22. – S. 261.
37. Kalendarz Myśliwski na 1929 rok. – Warszawa: Polski związek Stowarzyszeń łowieckich, 1929. – S. 48–70.
38. Pilawski S. Rozmieszczenie dzika w Polsce/ Stanisław Pilawski // Łowiec. – 1938. – № 1–2. – S. 9–11.
39. Kalendarz myśliwski na 1934 rok. – Warszawa: Polski związek Stowarzyszeń łowieckich, 1934. – S. 205–207.
40. Mniszek A. Z Karpat / Albert Mniszek // Łowiec. – 1935. – № 13. – S. 157–158.
41. Rykowisko w 1935r. w lasach państwowych // Łowiec. – 1935. – № 13. – S. 158–160.
42. III pokaz trofeów łowieckich w Warszawie // Łowiec. – 1934. – № 13–14. – S. 101–105.

Против А. Г. Государственное управление сектором охотничьего хозяйства во Львовском воеводстве (1920-1939 гг.)

Освещена компетенция львовского воеводы в области охотничьего хозяйства в части предоставления в пользование охотничьих угодий, охраны дичи, реализации продукции охоты. Проанализировано правоприменение охотничьего законодательства на территории Львовского воеводства и влияние общественных охотничьих организаций, в том числе городского охотничьего общества во Львове, Малопольского охотничьего общества, охотничьего общества имени Святого Губерта, ловчей общества «Тур», на органы государственной власти с целью лоббирования собственных интересов. Показано влияние органов государственной власти на эффективность охоты на территории воеводства и содействие охотничьих обществ в организации охраны охотничьих видов животных. Проанализирована институциональная составляющая органов государственной исполнительной власти (воеводств и уездов) и территориальных органов местного самоуправления в компетенции государственного управления отраслью охоты. Выявлена причинно-следственная связь между государственным управлением отраслью охотничьего хозяйства и эффективностью его ведения в части численности популяции дичи.

Ключевые слова: охота, Львовское воеводство, Вторая Речь Посполитая.

Protsiv A. Public Administration of Sector hunting in Lviv province (1920-1939)

It was elucidated Lviv governor's competence in field of hunting to provide for use of hunting grounds, game protection, sales of hunting products. It was analyzed law enforcement of hunting in Lviv province and impact of public hunting organizations, including Urban Wildlife Society in Lviv, Malopolsk Hunting Society, Wildlife Society of St. Hubert, hunter society «Tour», to state authorities to lobby their interests. It was researched influence of government on effectiveness of hunting in territory of province and promotion of hunting associations in organization of hunting species. It was analyzed institutional component of state executive bodies (provinces and districts) and territorial local authorities in competence of public sector management of hunting. It was found causal relations between public sector management and hunting efficiency of its conduct in terms of game's population size.

Key words: hunting, Lviv province, hunting, Second Commonwealth.